

KORAI ZENEPEDAGÓGIAI ONLINE MŰHELY²

(Az illusztráció forrása: magyarkurir.hu)

Absztrakt: A tanulmány célja a 2020 márciusában bekövetkezett Covid-19 pandémia folytán online platformra kényszerült oktatás, névlegesen az Apor Vilmos Katolikus Főiskola angol nyelvű óvodapedagógus szakán tartott gyakorlati zenepedagógiai kurzusok tapasztalatainak rövid ismertetése, az eredeti tervekben történt változások és a módosítási stratégiák áttekintése, a pozitív és negatív következmények levonása a tanév végén megfogalmazott kérdőívre adott hallgatói reflektálások tükrében.

Korai zenepedagógiai online műhely

Óvodáskorú gyermekek zenei tanításához ideálisan – a megfelelő alap zenei képesítésen kívül – sok kreativitásra, találékonyságra és aktivitásra van szükség. Az óvodapedagógus szakos hallgatók megtanulják, hogyan készítsenek részletes foglalkozásterveket 3-7 éves korú gyermekeknek, megfelelő pedagógiai módszerek és életkor-specifikus feladatok felhasználásával, egy adott készségterület holisztikus fejlesztésére. A gyakorlati zenepedagógiai kurzusok sikeres lebonyolításának alapfeltétele, hogy konstruktív környezetet biztosítsanak ezen ötletek kipróbálásához egy csoportos környezetben. A

¹ A szerző az Apor Vilmos Katolikus Főiskola docense.

² Angol nyelven megjelent: Early Childhood Music Pedagogy Practicum Goes Online. *Journal of the Comenius Association*, No. 29, Feb. 2021, 15-17. Magyar nyelvre fordította Papp Károly Artúr.

tevékenységek közé tartozik például a sok éneklés és mozgás, olyan ritmikus tevékenységek, mint a tapsolás, kopogás vagy bizonyos zenei ütések kihangsúlyozása ritmus hangszerekkel, többek között tamburinokkal, triangulumokkal vagy egyszerű kézműves dobokkal, és más vezetett vagy improvizációs játékelemek.

Ezeket a célokat aligha lehet egy képernyő előtt ülve megvalósítani! Amikor 2020 március közepén Európa- és világszerte bezártak az egyetemek a Covid-19 pandémia miatt, a tanároknak egyik napról a másikra digitális oktatási felületekre kellett átállniuk. Ez a hirtelen átállás számos kihívással járt, de a tanárok és diákok egyaránt arra törekedtek, hogy kihozzák a maximumot a helyzetből. Az online felületek kizárólagos használata különösen a zenei és egyéb gyakorlati kurzusokat érintette hátrányosan, kiváltképp, ha azok szerves részét képezte a mozgás és a csoportos éneklés. Ennek egyik fő oka, hogy az online videokonferencia-felületek beszédre lettek tervezve és nem éneklésre. A torzulás miatt a hang minősége nagymértékben romlik – főleg furulya vagy egyéb fúvós hangszer használata esetén – és gyakran tapasztalható fáziskésés is. Ez a cikk egy rövid áttekintést nyújt a tanítási tapasztalataimról a pandémia alatt, amikor is a „Zenei foglalkozások vezetése” kurzust oktattam óvodapedagógus szakos hallgatóknak az Apor Vilmos Katolikus Főiskolán.

A kurzus eredeti céljai és feladatok

A tantárgy másodéves óvodapedagógus szakos hallgatók zenei képességeinek fejlesztését szolgálja, egy olyan műhelyszerű környezetben, ahol egymással együttműködve próbálhatják ki az általuk megtervezett zenei foglalkozásterveket. Az eredeti célkitűzés között szerepelt többek között:

számos különböző stílusú gyermekdal elsajátítása, olyan ritmikus fejlesztőgyakorlatok alkalmazása, mint például tapsolás és zenei ütések hangsúlyozása különféle ritmus hangszerekkel, csoportos munka és többszólamú éneklés (kánonok, opcionális második szólammal rendelkező dalok, quodlibetek). A félév elején meghatározott követelmények szerint a hallgatóknak húsz dalt kellett kívülről megtanulni, szolmizálva és szöveggel, valamint furulyázva. A hallgatók a dalok nagy részét a félév első hat hetében az órákon tanulták meg, ezek vagy állatokkal, vagy farsanggal kapcsolatos témájúak voltak. A dalok másik része magyar népdalokból vagy természetéről szóló műdalokból állt, a hallgatók ezekből egészíthették ki a húsz dalból álló listájukat. Kívánság esetén három saját választású gyermekdalt is megtanulhattak. A tantervben szerepeltek továbbá olyan zenei íráskészséget fejlesztő gyakorlatok, mint egy dal transzponálása vagy ritmikus szólam írása egy dallam alá. Ezek a kottairás készség fejlesztésén túl a hallgatók számára az alapvető zenei elvek megértését segítették elő. A végső projektmunka egy rövid, egyszerű dal vagy dalszöveg komponálása volt (kb. nyolc ütem terjedelmű) egy mindennapos tevékenységről, valamint egy a dalhoz kapcsolódó foglalkozásterv megalkotása óvodások számára. A terv szerint ezeket a dalokat és foglalkozásterveket a szemeszter második felében mutatták volna be a csoport előtt.

Módosított kurzuscélok és feladatok

Amikor 2020. március 12-én az egyre terjedő Covid-19 járvány miatt bezártak az egyetemek, egyik napról a másikra ideiglenes távoktatási terveket kellett megalkotni az eredetileg beirányzott háromhetes időszakra. Ez az időszak végül a tanév végéig tartott. A kurzus átfogó céljai nem változtak számottevően, ám a tanítási módszereken értelemszerűen változtatni kellett. Mivel az online videokonferencia-felületek nem bizonyultak alkalmasnak a csoportos foglalkozásokhoz, a hallgatók egyénileg énekeltek és furulyáztak különféle online videó felületeken, például Skype-on és Messengeren keresztül. E módszer előnyei: 1. a hallgatókkal egyenként való foglalkozás, 2. több felkészülési idő állt rendelkezésre, valamint 3. a hallgatók olyan kérdéseket mertek feltenni, olyan nehézségek derültek ki, amelyek egy csoportos környezetben rejtve maradtak volna. Ez különösen az éneklésből kevésbé magabiztos hallgatóknál volt megfigyelhető, akik egyébként hátul ülve szoktak elbújni.

Kezdetben a hallgatók haboztak egy webkamera előtt énekelni, de ezeket a félelmeket hamar felváltotta a motiváció a fejlődésre. A rendszeres oktatás és visszajelzés, rövidebb egyéni órák formájában hasznosnak bizonyult az általános fejlődésük szempontjából. Például, ha valakinek egy dal túl nehéznek bizonyult, lehetőség volt megbeszélni a hallgatóval, hogy a képességeinek megfelelőbb darabot válasszon a dallistáról. Vagy ha a szabadon választható dallal szemben valamilyen tematikai vagy szövegbeli kifogás merült fel, lehetőség volt ennek korrigálására. A nyolcadik hét végére minden hallgatónak sikerült elénekelni/eljátszani az általa kiválasztott húsz dalt.

Az online órákon a hangminőséget nagyban befolyásolta a hallgatók által használt eszköz. Sok esetben csak mobiltelefon állt rendelkezésre, amely sokkal gyengébb hangminőséget eredményez, mint egy laptop vagy asztali számítógép. Néhány hallgatónak nem volt tankönyve, hangszere vagy más, a tanuláshoz szükséges felszerelése, mivel többüknek hirtelen kellett a kollégiumból távozniuk és/vagy ideiglenes helyen laktak. Sok oldalnyi dalt kellett beszkenyelni és feltölteni, hogy e tananyagok a hallgatók részére elérhetőek legyenek. Többen kérték, hogy hangfelvételeket biztosítsak nekik tanulási segédeszközként, hogy a szolmizációt, ritmust jobban átlássák és így könnyebben megtanulják a dalokat. Az interneten elérhető nagymennyiségű ám különböző minőségű felvétel miatt és a kottaolvasási képességeiktől függően, sok hallgató inkább fül után, mint kottából tanulta meg a dalokat. A verziók közötti eltérések félreértésekre adhattak volna okot, úgyhogy inkább felvettem valamennyi dalt és a hallgatók rendelkezésére bocsájtottam ezeket a felvételeket.

Az írásos zenei feladatokat könnyen be lehetett online is szedni és a szükséges javítások és pontosítások után ezeket beszkenyelve, szintén digitális formában kapták vissza. Ezekkel a feladatokkal felmérhetőek voltak a hallgatók alapvető kottairásbeli készségei, például az előjegyzések, ütemmutatók és zenei módosítójelek megfelelő használata, illetve a tipikus kottabeli rövidítések ismerete. Az ebbéli hiányosságok egyébként nem derültek volna ki.

Félévzáró projekt

Annak ellenére, hogy eleinte sok hallgató kétségét fejezte ki, hogy képes lesz-e írni egy rövid dalt vagy dalszöveget egy mindennapi tevékenységről, mindannyian sikerrel teljesítették ezt a feladatot is. Mivel ez volt az első alkalom, hogy egy ilyen kreatív feladatot kellett teljesíteniük, folyamatos írás- és szóbeli magyarázatokra, illetve segítségre volt szükség.

A dalok sok különböző témát fedtek le, a kézmosástól a tavaszvárásig, az állatoktól a különféle ünnepekig, eseményekig, mint például az Anyák napja, vagy az óvodai ballagás. A dalokhoz csatolt foglalkozástervekben rendkívül jó ötletek is szerepeltek és sokkal részletesebbek voltak, mint azt a projekt leírása megkívánta. Talán arra törekedtek a hallgatók, hogy így kompenzálják a csoportos foglalkozások hiányát.

Záró kérdőív és tanulságok

Miután minden feladat, projekt értékelésre került egy rövid kérdőívet készítettem a hallgatók számára, amely öt kérdésből állt és lehetőséget biztosított arra, hogy visszajelzést adjanak a tantárggyal kapcsolatban. A részvétel opcionális volt, viszont nem volt anonim, mivel e-mailen küldték vissza a válaszokat. A kérdőív a következő kérdéseket tartalmazta:

1. Mi volt a leghasznosabb tevékenység a kurzus folyamán a zenei képességük, zeneértésük fejlesztése szempontjából?
2. Új tantárgy lévén mennyire valósultak meg a kurzussal kapcsolatos elvárások?
3. A hirtelen bekövetkezett online oktatásnak melyik része volt a képzés szempontjából a leghasznosabb? Melyik része volt a legnehezebb?
4. Volt-e olyan zeneóvodai tevékenység, amivel szívesen foglalkoztak volna a félév során, amire nem került sor?
5. Van-e egyéb javaslat/észrevétel a kurzussal kapcsolatban?

Helyhiány miatt nincs lehetőség a válaszok részletes ismertetésére, de bátorító volt olvasni, hogy minden válaszoló úgy érezte, hogy a megváltozott körülmények ellenére sokat fejlődött a félév során. A válaszadók többségének (75%) a szolmizáció volt a leghasznosabb tevékenység, még akkor is, ha nehéznek találták, vagy korábban motiválatlanok voltak ezen a téren. A másik

25 százalék az asszociációs zenehallgatást vagy más tevékenységet tartott leghasznosabbnak. Mindnyájan általános megelégedésüket fejezték ki a tantárgy módosított lebonyolításával kapcsolatban, és kiváltképpen az újonnan elsajátítandó dalok számát illetően. Azt is értékelték, hogy a megszokott gyermekdalokon kívül klasszikus zenével is ismerkedhettek. Mint az elvárható volt, a hallgatóknak hiányzott a csoportos éneklés, valamint az, hogy csoporttársaik részvételével mutathassák be az általuk megalkotott foglalkozásterveket. Pozitívumként említendő, hogy gyorsan hozzászórtak az online énekléshez, illetve zenéléshez. További megjegyzések:

1. A tanári felvételek sokat segítettek a dalok megtanulásában.
2. Hasznos és érdekes kihívás volt saját dalt/dalszöveget írni.
3. A jövőben még több dalt szeretnének tanulni.

Összefoglalásképpen, az online tanítás által okozott nehézségek és frusztrációk nem bizonyultak legyőzhetetleneknek. Kompromisszumokon keresztül és nagyobb időbefektetéssel, még a zenei oktatás terén is lehetséges pozitív eredményt elérni.